

Pedagogik eksperimentlarda qo'llaniladigan elektron dasturiy ta'minotlar tahlili

Qulmatov Z.Z.-Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti mustaqil tadqiqotchisi

zulfiqor9467@gmail.com

Annotatsiya. Pedagogik eksperimentlarda qo'llaniladigan elektron dasturiy ta'minotlar turli davlatlarda turli olimlar tomonidan foydalaniladi va ularning tanlovi tadqiqotning maqsadi va sohasiga bog'liq. Maqolada ayrim davlatlardagi olimlarning, ilmiy tekshirish institutlarining va ular qo'llagan elektron dasturiy ta'minotlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Pedagogik eksperiment, SPSS, R Programming, MATLAB, GeoGebra, Python.

Annotation. Electronic software used in pedagogical experiments are used by different scientists in different countries, and their choice depends on the purpose and field of research. The article analyzes the electronic software used by scientists and research institutions in some countries.

Key words. Pedagogical experiment, SPSS, R-programming, MATLAB, GeoGebra, Python.

Аннотация. В «Педагогическом эксперименте» используется ручное электронное программное обеспечение, созданное разными учеными в разных странах, и выбор зависит от цели и области исследований. Статья содержит анализ ученых, научно-исследовательских институтов и электронного программного обеспечения, которое они используют в некоторых странах.

Ключевые слова. Педагогический эксперимент, SPSS, R-программирование, MATLAB, GeoGebra, Python.

Bugungi kunda ta'lim tizimi tezkor rivojlanish va raqamli texnologiyalar bilan chambarchas bog'liq. Ta'lim jarayonini yanada samarali va innovatsion qilish uchun pedagogik eksperimentlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu eksperimentlar yordamida yangi metodikalar, o'qitish usullari va ta'lim jarayonida qo'llaniladigan vositalar sinovdan o'tkaziladi. Bu jarayonlarda elektron dasturiy ta'minotlar muhim rol o'ynaydi, chunki ular eksperimentlarni samarali boshqarish, ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish imkonini beradi.

Elektron dasturiy ta'minotlar, jumladan MATLAB, SPSS, R Programming, GeoGebra va Python, pedagogik eksperimentlarda keng qo'llaniladi. Har bir dastur o'zining o'ziga xos funksiyalari va afzalliklariga ega bo'lib, ta'lim jarayonida turli xil maqsadlar uchun ishlatiladi. MATLAB va R Programming ko'proq matematik modellashtirish va ma'lumotlar tahliliga mos kelsa, SPSS esa statistik tahlil uchun qulaylik yaratadi. GeoGebra matematika va geometriya fanlarida vizualizatsiya va interaktiv o'qitishni ta'minlaydi, Python ko'p qirrali imkoniyatlari tufayli turli ilmiy va ta'limiy sohalarda qo'llaniladi [4.B. 85-90.].

Ushbu “dasturiy ta’minotlarning pedagogik eksperimentlarda qo‘llanilishi o‘qituvchilarga ma’lumotlarni batafsil tahlil qilish, ta’lim jarayonini nazorat qilish va eksperimentlar natijalarini vizual tarzda ifodalash imkonini beradi. Shuningdek, ushbu dasturlar yordamida o‘quvchilarning fikr-mulohaza qilish ko‘nikmalarini rivojlantirish, ularni zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda o‘qitish va ta’lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqish imkoniyati yaratiladi” [3.B.8].

Yaponiyada R Programming va MATLAB dasturlari bo‘yicha qator tadqiqotlar o‘tkazilgan bo‘lib, ular turli sohalarda foydalanilgan.

RIKEN tadqiqotlari. 2011 yildan hozirgi kungacha RIKEN Institutining RIKEN markazlarida bir qator olimlar R Programming va MATLAB dasturlaridan foydalangan holda tadqiqotlar olib bormoqdalar [1.B.12]. Ushbu tadqiqotlar tibbiyot, biologiya, va matematik fanlar sohaslarida o‘tkazilgan. Tadqiqot yo‘nalishlari matematik modellashtirish, biomeditsina tadqiqotlari va simulyatsiyalarning samaradorligini oshirishga qaratilgan ishlardir.

Kioto Universitetida esa doktor Kenji Sato 2018 yilda "Injenerlik tadqiqotlarida MATLABning qo‘llanilishi" mavzusida ilmiy ish olib borgan. MATLAB orqali texnik simulyatsiyalar va matematik modellashtirish usullari o‘rganilgan. Dasturiy ta’minot sifatida MATLAB simulyatsiya va modellashtirish uchun qo‘llangan. MATLAB biomeditsina va farmatsevtika tadqiqotlarida yordam bergan, ayniqsa ma’lumotlarni vizualizatsiya qilish va algoritmlar yaratish jarayonlarida qo‘llanilgan [1.B.12].

2016 yilda Tokio Universitetida professor Xiroshi Takaxashi "Iqtisodiy tahlilda R Programmingdan foydalanish" mavzusida tadqiqot o‘tkazgan. Tadqiqotning maqsadi — iqtisodiy ma’lumotlarni tahlil qilish va prognoz qilishda Rning samaradorligini o‘rganish edi. Dasturiy ta’minot sifatida R Programming statistik tahlil uchun asosiy vosita sifatida qo‘llanilgan [2.B.16].

So‘nggi yillarda R Programming farmatsevtika sohasida klinik sinovlar, gipoteza tekshiruvlari va ma’lumotlarni tahlil qilishda muhim vosita sifatida qo‘llanilib kelinmoqda. Ushbu dastur tarmoq tadqiqotlarida vaqt samaradorligi va ma’lumotlarni tahlil qilish jarayonlarini yaxshilashga yordam bergan. R Programming klinik tadqiqotlarni tezkor va samarali o‘tkazish, ma’lumotlarning aniqligini ta’minlash va tadqiqot natijalarini vizualizatsiya qilishga qaratilgan [2.B.16]. Ushbu tadqiqotlarning barchasi Yaponiyada R Programming va MATLAB dasturlarining keng qo‘llanilishini va ularning turli ilmiy sohalardagi muhim rolini ko‘rsatadi. Ular tibbiyot, muhandislik, matematik modellashtirish va biotexnologiya kabi sohalarda ilmiy tadqiqotlarning sifatini oshirishga yordam bermoqda.

Xulosa qilib aytganda, turli davlatlardagi olimlar va ilmiy tekshirish institutlari pedagogik eksperimentlarda turli elektron dasturiy ta’minotlardan foydalanadilar. Misollardan ko‘rinib turibdiki, har bir dasturiy ta’minot o‘zining funksional imkoniyatlari va tadqiqot maqsadiga qarab qo‘llaniladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Junior Research Associate Program,
<https://www.riken.jp/en/careers/programs/jra/>
2. R Programming for Clinical Trial Analytics.
<https://www.atorusresearch.com/r-programming-for-clinical-trial-analytics/>
3. Makhmudova D.M. Using artificial intelligence techniques in web application firewall (WAF) // - AIP Conference Proceedings, 2024.
4. Israilova F.A. Chirchiq Davlat Pedagogika. "Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalarning o'rni va rollari." Academic research in educational sciences 4. CSPU Conference 1 (2023): 85-90.
5. Maxmudova D.M. - Ilmiy umumlashtirish layoqatini tarbiyalash asosida talabalarda kreativ faoliyatni rivojlantirish / Science and innovation, 2023